

Otok živih.

Andrè Čebokli.

Pred enim stoletjem je bila volja božje previdnosti: vetrovi naj utrgajo seme z belih in s črnih hoj, z bukev in z jesenov, z borov in s hrastov in z drugih dreves ter naj ga vržejo v sredo golega nadiškega proda.

Vetrovi so čuli zapoved, jo izpolnili — — in danes objema voda Nadiža mlad zelen gozdič sredi belega proda in poje z njim hvalo božji previdnosti: veličastno zveneč mezzo-sopran valov v duetu z visokim koralnim baritonom zdaj šumenja bukev in hrastov, zdaj šuštenja borov in hoi, zdaj žuborenja belih topolov. Tako strastno ga objema, da se zajeda vanj in izpodkopa tih domove mirnim družinam ptičk in drugih živalic, kot iz nagajive ljubosumnosti nanje, ki se smejo po gozdu igrati in peti.

Vendar čemu ta gozdič?!

Za igračko nadiškim valovom — ?! — —

Ali je vzrastel tako hitro in se zarastel tako lepó, da si tisoč in tisoč živalic ustvari v njem svoje domove, ker jih je preganjal ves svet — ? — —

Kdo vé — morda pa je ravno meni, neukrotljivemu vaškemu otroku, vzrastel v največje veselje — — in mi rasel v edino tolažbo tega sveta — ? — —

I.

Odkar mi domá, v šoli in v vasi postaja pretesno — odkar sem že vsakemu v nadlogo in povsod odveč — odkar že delam škodo po polju in po gozdovih — od tedaj, če le morem, se vsak dan ukradem materi in šoli in hitim v varno okrilje samotnega gozdiča: rajši ga imam kakor svoj dom, v njem mi je ljubše kakor pri materi.

Ves srečen tečem, a iz nenadnega strahu se še skrivam zdaj za zid, zdaj za drevo in pogledujem, če kdo ne sledi za menoj. Zakaj bojim se, da me ulovi in odpelje nazaj k ljudem — —.

Zdim se že globoko v gozdiču. Postojim sredi solnčne jase in se začuden oziram po visokem drevju, po pisanih ptičkah in za škrjančkom v nebo.

In mine me ves strah pred ljudmi. Prsi se mi napnejo, roke dvignem kvišku, silijo mi z očmi za škrjančkom v nebo in vzdihnem, ker še ne znam vzklikniti čuvstva in misli z lepo besedo: »Svoboda — —!« — globoko in glasno:

»Aaaa — — —!«

Bos, in kakor sem umazan in strgan, plešem, čeravno ne znam. Pojem, a ne dolgočasnih cesarskih in šolskih, temveč svoje in posvojem. Vriskam, da me slišijo kar v deveto deželo — — vpijem in s skratcem se pogovarjam — —.

Takega junaka se čutim, da se tudi povodnjega moža ne bojim — — da bi se pretepal z zajcem in z lisico,

Skakljam dalje, mimo bukev in jesenov — pa se mi nekaj pordeči v košati črešnji in vzkliknem:

»Ojoj!«

In že sem v njej. Črešnjice mi kar migljajo, kakor kri rdeče. Toliko jih je, kakor bi mi jih sveti Miklavž — naš patron — gosto nabral na dolge vrvice. In čim više plezam, tem več jih je in tem lepše so. Brž sedem v koračo dveh debelih vej in trgam črešnjice z usti, eno po eno.

O sveti Duh, kakó sem se jih najedel! Kakor nikjer in nikdar več na svetu.

Pod hladno črešnjo ležim na hrbtu v zeleno-zametnem mahu. A ta mah je lepši in mehkejši kakor moja posteljica. Tu ne bi me budile iz sna strašne sanje o mršavem mlinarju in črnem Rezijanu rdečih oči — — ne o škratu in ne o povodnjem možu — —. Marveč tu bi mirno spal in sanjal o čisto drugih ljudeh: ki so lepši — — ki so boljši — — ki vse drugače govorijo — —.

A moje sanje o sreči in lepem življenju so kratke — —. Prehitro se zbudim iz njih in pogledam v nebo:

» — — o dá, Božec je še boljši ko mamka.«

Zmislím se, da gledam danes prvič takó izvznaka v nebo. Čisto in zelenomodro ko voda Nadiža mi postaja sinje in sinje — — nedosegljivo, kakor utrudljiva in mučna neskončnost — —. Vse to čutim v svoji otroški duši, silno čutim — le razodeti si ne morem, zakaj — — — in vroče vzdihnem:

»O, Božec, kake si daleč, daleč od nas!«

Spomnim se rajne sestrice in rajnega bratca. Stara mamica mi vsak večer pripoveduje: »Rozici in Francku je Bogec dal še v gorkem grobu velike bele peruti. Zletela sta ko angelčka k njemu v neskončna nebesa.«

In premišljujem:

»Zakaj so nebesa tako daleč, daleč? Koliko časa, koliko let bodeta frlela v nebesa? Revčka, kako bodeta trudna — — —«

Po nebeškem jezeru prijadrajo beli oblaki.

»Glej, glej bele ovčice, kako hitre imajo nožice — —.«

Za tisočerimi oblaki se vleče črn oblak.

»Halo! Za njimi pa v črnem plašču stari in skrbni pastir.«

Skozi liste šviigne in zašumi.

— — —?

Oreh počí.

»Morda je skratec lanske orehe?«

Zaderem se:

»Ahaa — —.«

Prav tiho se plazim do oreha, gredé poberem dobršen štrkelj in ga vržem navsomoč:

»He.«

A preden je udaril štrkelj ob steblo, je že čepela veverica vrhu črešnje. In še čepi, kakor prestrašena in upehana,

Kaj še, upehana? Komaj trenem z očmi, ho, jo že vidim v jesenu, kako kuka izza debla s prav velikimi očmi. In še posmeha se mi. Nakar pobere drug štrkelj in zaženem:

»Ná.«

In je ne vidim več.

Pod istim, do tal obrastlim jesenom zagledam pri sivi skali napolskrito slavčkovo gnezdo. Iz njega molijo trije drobni kljunčki in mi ščeke-tajo. Pa jim nimam kaj dati. Vzamem jih na dlan vse tri in jih gorko pobožam:

»Mraz vam je?«

In kakor na eno je starka že nad mano. Z veje na vejo skače v strahu in trepetu za svoje mladiče in težko čaka, kdaj se spravim.

Premladi so. Nazaj jih denem v gnezdo, ki je mehko postlano, in grem.

Ozrem se, da bom dobro vedel za mesto. Medtem že stoji starka na zadnji vejici pred gnezdom in se še vedno huduje nad mano. Jaz pa ji odgovorim:

»No, čakaj! Čez štirinajst dni so pa moji.«

Potem pozobljejo trije kljunčki vsak svojo mušico.

Spet šumi listje. Nekaj se tiho plazi od desne.

»Zdaj me imajo.« In se skrijem za najbližje drevo.

»Ne boj se. Utekel sem mu tudi jaz.«

To je sosedov Tonček, s šolsko torbico črez rame.

»Veš kaj.« Prav tiho govori in mi kaže leskov

grm. »Tam, pod tistim grmom leži zajec in se v solncu greje. Mlad je. Ubijva ga.«

»S čim?«

»S kolom. Saj spi.«

»Prej nama uteče.«

»Pa s kamnom.«

Vsak od svoje strani greva nanj, vsak po naročje kamnov. A koj nato jaz postojim in čisto tiho kličem:

»Tonček, Tonček!«

Pogleda me vprašujoče.

»Gleda.«

»Res. Pa še ne gane se ne. Dela se, kakor bi spal.«

Zajček naju gleda, gleda z velikimi, sivimi, skoraj belimi očmi. Bolj ko se mu bližava, manj se naju boji. Kakor bi se norčeval iz naju.

Tedaj velim:

»Tonček. Štej: ena — dve — tri!«

Kamenje frči, zadene zdaj eno, zdaj drugo drevo. zajca pa ne.

»Vidiš« — kaže zdaj Tonček v smeri za zajcem — »kako se naju boji.«

»Kakor veverica mene.«

»Mogoče naju pa že pozna, da vse pobijeva —.«

Medtem zaslišim kosa peti na leskovem grmu in ga pokažem Tončku:

»Glej ga, kako rumen kljun ima in kak dolg rep. Lanski bo.«

»Uloviva ga.«

»A v gajbi ne poje tako rad kakor tu.«

»Mu pa vrat zadržnem.«

II.

Kadar se najbolj bojim ljudi — kadar najmanj, verujem v življenje — tedaj se zatečem v gozdič sredi belega proda, da se oddahnem in spet vzljubim življenje.

Tu, v blaženem miru in tihi samoti, sem in bom večer otrok. Še večji ko ob svojem rojstvu. Ničesar si ne lastim, kar ni moje; ničesar ne kratim živalcam tega gozdiča — — ker danes vem, kako mi je hudo, odkar so mi okradli dom in odkar sem prišel ob svoje najlepše mladostne dni — —. Ne kradem več otrok materi ptički — ne preganjam več veverice s štrkljem — ne kamnjam več zajčka — ne pohodim več črva in mravlje — ker noč in dan mislim na to: kako so vzeli ljubečega sina materi na vojsko — kako so me lovili z železnimi hodi — kako so me z vročim jeklom kamnjali — kako so mi hoteli stopiti na grlo in glavo.

Šele tu se čutim človeka, živ atom milijonskega človeštva — vendar z vso pravico do življenja. Majceno delce sem, soživeče in sodelujoče v velikanski masi tisočletnega kolesa. Petindvajset let rastem in se pripravljam za življenje. In če bi me že prvo uro vojne zádel en gram trdega jekla, ali če bi me umorili z eno kapljo najhujšega strupa — — Bog sam tedaj vé, koliko materinih skrbi v trudu in trpljenju bi bilo zastonj, koliko očetovih, koliko mojih — —. In vse to in še koliko lepih upov in sladkih nad tiho me ljubečega srca bi bilo v eni uri — nič, razen mrtvega mesa in mrtvih kosti — —. Neskončnega gorjâ pa bi bilo za štiri leta manj!

O ironija — — —!

Pa saj sem v živem otočnem gozdiču, v žgocem solncu sredi poletja. V mehkem mahu ležim ter gledam in poslušam. Vidim in slišim ono, kar sem videl in slišal kot otrok, samo čudodruge so moje misli — —.

Veverica skoči iz votlega panja starega hrasta. Počepne na vejo in se zagleda vame. Jaz vanjo, oko v oko. Mirne so njene oči, okrogle in velike. Čiste in svetle. In nič se me ne boji. — Ali ne pozna nič strahu, kakršnega poznam jaz: ko je vendar toliko in toliko hudobnih ljudi na svetu, ki mučijo, morijo in ubijajo — —?! Ali pa se čudi mojim očem, ki so vsak večer zalite s solzami — —?!

Jaz bi jo do večera rad gledal, da bi imel vsaj eno noč suhe in čiste oči — —. Ona pa ne. Poskoči in izgine.

Čez par trenutkov priskaklja od nekod z orehom v ustih. Odkod ga ima? Kje je neki tista shramba? Ali tudi ona veriži, kakor vsak tretji človek?!

Prav blizu panja, svojega doma, počepne, z lepim košatim repom pokonci, in grize. Prej ko pregrize luščino, prilazijo iz panja njeni trije mladiči, drobni in nežni in s cvetočimi repi. Pozorni jo gledajo: učijo se orehe jesti. Potem jih pelje. Uči jih plezati po deblu in po vejicah; skakljati z vejice na vejico in naposled skriti se.

»Veverica, povej mi, kje je neki tvoja shramba? Tja pojdem in jih zgrabim polno prgišče, da

jih ponesem neki materi, ki nima niti toliko, da bi učila jesti svojega otroka. — Jaz pa znam že jesti — a tudi nimam kaj. Zato bi se rad vsaj orehov pošteno najedel. — Pa še prinesiti mi jih mora, čeravno znam plezati in skakljati: učili so me, da sem plezal in skakljal za ljudmi — —. A zdaj ne morem več. Moje roke in noge so suhe in toge od samega glada: kri mi gre na vodo, kakor tisočerm drugim ljudem — — —.

Težko vstanem in grem dalje. Kosmati črv, učeni inženier, mi prekriža pot. Zdaj vem: steza skozi gozdič je 99 pedi široka.

Kam gre? Si išče nov dom? Gotovo ga dobi. Če pa gre vdova s šestimi otroki, ki ji je granata raztrgala dom in moža, iskat po svetu nov dom, tedaj ga čisto gotovo ne dobi: zakaj človek se boji človeka — —.

Spet mi nekdo križa pot. Živa veriga mravelj se vleče čez njo. Kako veselo hitijo. Ali gredo na svatbo, ali na božjo pot? Saj mari ne na vojsko — —?!

Pod skalo zagledam v solncu gadje gnezdo, belo in črno pisano okroglo ploščo. Premrzi me in poštanem. Ko pa vidim in čutim mir, v katerem spijo, mi postaja spet gorko. In ne bojim se jih več, ker vem, da so gadje, če jih le ne zdražiš, manj strupeni kakor ljudje — —.

Še celo pod mano grebejo živalce. Koliko bujnopisanih metuljev leta okoli mene, koliko

prepeyajočih ptičk nad mano. Tisoče in tisoče prebivalcev ima ta gozdič — pa Bog naj vé vsem za dom in za ime.

Kamor stopim in koder grem, hodim med domovi mrčesja, ptic in drugih živalic. Vse so bolj vesele kakor mi — —. Ljubijo svoj red in svoj mir in v svojem nagonu izpolnjujejo božje zapovedi. A svojega nagona ne zlorablajo tako, kakor zlorablamo mi, gospodarji vsega sveta, iz gole lakomnosti silo človeškega razuma — —. O, žival je boljša ko človek!

Kamor se ozrem, vidim in slišim življenje, lepše in resničnejše kakor naše — —. Smrti pa veliko manj kakor med ljudmi — — —.

Solnce gre k božji gnadi. Iz temnega grma odmeva glasna, v hrepenenju vzklikajoča pesem slavčkova. Vem, poje le njej in svojim otrokom. Na druge pa nič ne misli.

In jaz?!

Še nisem zapel in ne pojem pesmi, da ne bi mislil na tisoče in na milijone drugih ljudi, ki tudi v sreči ljubezni trpijo v trudu in skrbeh — —; ki stradajo vsakdanjega kruha in hirajo od gladu —; ki umirajo od strahu in groze peklenskega ognja tega sveta — — —.

Vsako noč se spomnim sebe in vseh iz let strahu in groze. Zdi se mi, da sem sredi med njimi, da iz noči vpijem med nje:

»Žival bi bil rajši ko človek — — —!«

„Konec.“